

EXPLOSIEVE PARADUMMY

Dit is een parapop, ook wel paradummy genoemd. Het is een militair afleidingsapparaat. Het waren een soort nep parachutisten. De poppen zijn gemaakt van een jute zak en gevuld met zand en explosieven met daaraan een parachute. Ze werden in april 1945 gebruikt bij de bevrijding van Friesland. Als onderdeel van Operatie Amherst werden ze gedropt om de vijandelijke Duitse troepen af te leiden. Op een andere plek werden er namelijk zo'n 700 Franse echte parachutisten in het nog bezette gebied zuidoost Friesland en Drenthe gedropt.

Franse parachutisten in de omgeving van Appelscha.

Als inwoners van Friesland parachutes in de lucht zien, denken ze dat de bevrijders eindelijk komen. Maar als de paradummy's de grond raken, volgen er allemaal knallen en explosies. De meeste mensen durven pas de volgende ochtend te kijken. Niet alle paradummy's zijn ontploft. De meeste worden in de sloot gegooid of begraven. De parachutes worden meegenomen om kleren van te maken. De paradummy's hebben voor veel verwarring gezorgd. Vooral bij de Friezen en niet bij de Duitse soldaten.

DE SCHOENEN VAN WAANZIN

Dit zijn schoenen van een Amerikaanse vliegenier. Hij was bemanningslid van een Amerikaanse B-17 bommenwerper. Dit vliegtuig had net de Duitse stad Emden gebombardeerd. Op de terugweg naar Engeland werden ze door Duitse vliegtuigen aangevallen. Bij Ferwerd stort het vliegtuig neer.

Niet veel later komen er Duitse soldaten naar Ferwerd om het vliegtuig op te ruimen. Dit duurt een paar dagen. De Duitse soldaten blijven daarom bij mensen in Ferwerd slapen. Bij de familie De Roo belt ook een Duitse soldaat aan. Als de deur wordt opengedaan, komt net hun Joodse onderduiker naar beneden lopen. Hij zegt in zijn beste Fries: 'Mar heit, hy kin wol by mij sliepe'. De Duitse soldaat weet natuurlijk niet dat dit een Joodse onderduiker is. En zo slapen ze een paar dagen in hetzelfde bed.

Als het vliegtuig is opgeruimd, vertrekt de Duitse soldaat weer. Bij zijn afscheid geeft hij een cadeautje aan de Joodse onderduiker. Het zijn schoenen die van een overleden bemanningslid van het neergestorte vliegtuig zijn geweest. De Duitse soldaat vond dat de Joodse onderduiker ze harder nodig had dan hijzelf. Omdat de Joodse onderduiker liever klompen draagt op het land, schenkt hij de schoenen later weer aan de familie waar hij is ondergedoken.

Staartstuk van de B17 die op 11 december 1943 bij Ferwerd is neergestort.

ZELFGEMAAKTE JURK

Dit is een jurk die is gemaakt van parachutestof. Tijdens de oorlog stopte de invoer van wol, katoen en kleding uit andere landen. Hierdoor ontstond een tekort aan textiel. Er was een bonnensysteem om de kleding en stoffen eerlijk te verdelen.

Als je wat extra wilde of je had iets nodig voor een speciale gelegenheid, zoals een bruiloft, moest je creatief zijn. Zo kon je een trui breien van het haar van jezelf of je hond. Maar zo'n trui kriebelde wel. Er werden ook jurken gemaakt van tafelkleed of gordijnen.

Een buitenkansje waren parachutes. Die werden door de geallieerden gebruikt om bijvoorbeeld wapencontainers uit vliegtuigen te gooien. Maar ook de bemanning zelf sprong wel eens met een parachute uit een neerstortend vliegtuig. De parachutestof werd veel hergebruikt. Deze stof is licht en stevig en gemaakt van kunstzijde. Ook erg geschikt om een mooie jurk van te maken.

Mw Aans met parapop en jurkje. Fotoarchief Leeuwarder Courant, Leeuwarden.

OORLOGSSCHRIFTEN VAN TO HOFSTRA

Dit zijn de oorlogsschriften van To Hofsta. Zij is 16 jaar oud als de oorlog uitbreekt. Ze woont in Sneek en gaat naar de middelbare school. Later gaat ze naar de huishoudschool. Vanwege de oorlog kan ze die school niet afmaken. In plaats daarvan werkt ze als huishoudster bij haar dove Oma.

To verzamelt van alles dat met de oorlog te maken heeft. Dit kunnen krantenartikelen zijn. Maar ook pamfletten, brieven, enveloppen, munten, postzegels, bonnen enz. Elke zondag plakt ze haar nieuwe aanwinsten in haar oorlogsschrift. In totaal heeft ze 10 schriften volgeplakt!

To verzamelt ook veel anti-Duitse grappen en opmerkingen. Dat is beste wel gevaarlijk. Haar vader besluit daarom om de schriften te verstoppert in het huis van Oma.

To Hofstra werkt aan tafel aan haar oorlogsschriften, de foto is na de oorlog genomen.

AFLUISTERBEL

Deze bel komt uit een telefoon van het Burmaniahuis. Dat gebouw is nu onderdeel van het gemeentehuis van Leeuwarden. Maar tijdens de Tweede wereldoorlog was dit het kantoor van de Sicherheitsdienst. Zij werden ook wel de SD genoemd. De SD moest onderduikers en verzetsmensen opsporen.

In februari 1945 hebben monteurs afluisterapparatuur geplaatst in de telefoons van het Burmaniahuis. In een boekenwinkel verderop in de stad kon het verzet hierdoor meeluisteren met de SD. Zo konden ze telefoongesprekken, verhoren en ook martelingen horen.

Als iemand na zware martelingen namen en adressen heeft genoemd, kan het verzet deze mensen op tijd waarschuwen om te gaan onderduiken.

Interieur van De Luisterpost in de Oosterstraat te Leeuwarden.

VERVALSINGSKIST FABU

Dit is de gereedschapskist van Jan Hallema en Jan Eisen. Ze werken in Leeuwarden en Britsum voor het Falsificatiebureau (FABU). Ze zijn vervalers voor het verzet. In hun kist zit een vergrootglas, een scalpel, een inktgum, gestolen lege persoonsbewijzen, nagemaakte stempels, chemische middelen enz.

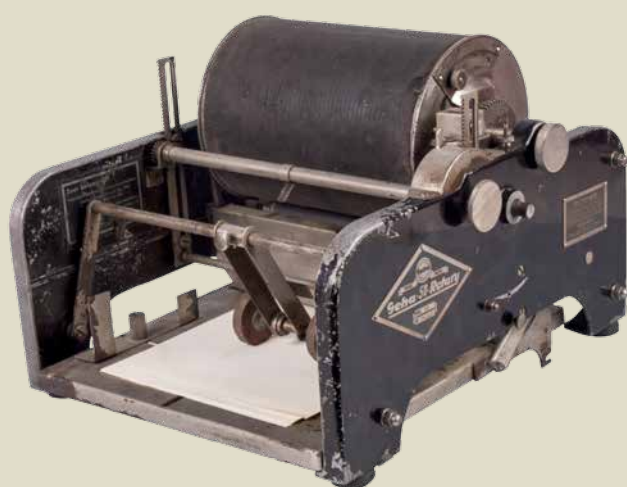
Met hun gereedschap kunnen ze vrijwel alle documenten van de Duitse bezetter namaken of aanpassen. Ze maken bijvoorbeeld nieuwe persoonsbewijzen voor onderduikers. En voor verzetsmensen vrijstellingen zodat hun fiets niet mag worden afgepakt. Of een bewijs om te zorgen dat verzetsmensen niet hoeven te werken voor de bezetter.

De Duitse bezetter wil de inwoners van Nederland controleren. Daarom moet iedereen vanaf 15 jaar een persoonsbewijs hebben. De Duitse bezetter maakt jacht op vervalers. Om die reden moet het FABU vaak verhuizen en werken ze in het diepste geheim.

Vervalser Arie Veth aan het werk.

STIEKEME STENCILMACHINE

Dit apparaat is een stencilmachine. Dat is een soort van ouderwetse kopieermachine. Het werd in Gaastmeer gebruikt om het illegale krantje 'De Wachter' te kopiëren.

De Duitse bezetter controleert alle kranten, tijdschriften en radio-uitzendingen. Ze mogen alleen berichten maken over onderwerpen die de bezetter

goedkeurt. Als reactie hierop ontstaan veel illegale kranten.

Het krijgen van papier is lastig maar elke vrijdag maakt familie Westra een krant. Als alle exemplaren van 'De Wachter' gedrukt zijn, moeten ze worden verspreid. De kinderen van de familie Westra helpen mee en brengen ze naar IJlst. In het donker lopen ze met soms wel 2500 krantjes in zakken op de rug. Ze brengen de krantjes ook per fiets naar IJlst, de illegale krantjes zitten dan gewoon in de fietstas. Das is best gevaarlijk.

Het sorteren van de illegale krant "De Wachter". Foto Tresoar

SMOKKELTASJE

Dit tasje is van Tiny de Jong uit Workum. Ze is koerierster voor het verzet. Ze moet geheime berichten bij verschillende verzetsmensen langsbrengen. Ze doet dit op de fiets.

De meeste koerierster van het verzet zijn vrouwen. De Duitse bezetter vindt vrouwen minder verdacht en daarom worden zij minder gecontroleerd. Maar het is wel gevaarlijk. Zo werd de koerierster Cornelia Johanna van den Berg van den Vlis doodgeschoten toen ze werd opgepakt.

Tiny de Jong verstoppt de geheime papieren van het verzet in dit tasje en onder haar kleren. Het tasje zit vast met een elastiek om haar middel. Door een gleuf kan ze brieven in en uit haar tas halen. Bij een snelle controle is dit tasje niet zichtbaar.

Koerierster op haar fiets. Collage met documenten van koerierster Lies Atsma

NOODKLOK

Dit is de noodklok van de kerk uit Boksum. De kerk gebruikte deze van 1943 tot 1949. De originele kerkklok was door de Duitse bezetter gevorderd (dat is een mooi woord voor afpakken). Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft de Duitse bezetter veel metaal nodig voor de oorlogsindustrie. Daarom moeten ook kerken hun klokken inleveren zodat er wapens van gemaakt kunnen worden.

Als de originele klok in 1943 wordt weggehaald maken twee automonteurs uit Boksum een noodklok in Leeuwarden. Hiervoor gebruiken ze zes remtrommels van een vrachtwagen, die ze aan elkaar lassen. Daarna moeten ze de noodklok nog naar Boksum vervoeren. Volgens een verhaal zouden ze dat op een bakfiets hebben gedaan!

Klokken uit de kerk van Wytgaard staan klaar voor transport.

BEVRIJDINGSMOTOR

Dit is een Amerikaanse Harley Davidson 42WLA motor. De Amerikaanse Harley Davidson fabriek heeft tussen 1941 en 1945 zo'n 70.000 WLA en WLC motors voor het Amerikaanse leger en zijn bondgenoten gemaakt. Deze motor met een 750 cc motorblok is waarschijnlijk door het Amerikaanse

leger gebruikt. Omdat deze motors werden gebruikt bij de bevrijding van Europa werden ze ook wel 'liberator' (bevrijder) genoemd.

De voertuigen van het Amerikaanse leger werden in kratten naar Europa verscheept. Om ruimte te besparen werden sommige voertuigen ook uit elkaar gehaald. In Europa werden ze dan weer in elkaar gezet en klaar voor gebruik gemaakt. In het leger werden de motoren gebruikt voor boodschappers, verkenner en controles in het verkeer. Omdat er na de oorlog een groot tekort aan voertuigen was, werden deze motoren ook na de oorlog veel gebruikt in Nederland.

Intocht van de Canadese bevrijders, Leeuwarden 15 april 1945

